

VRTNAR.

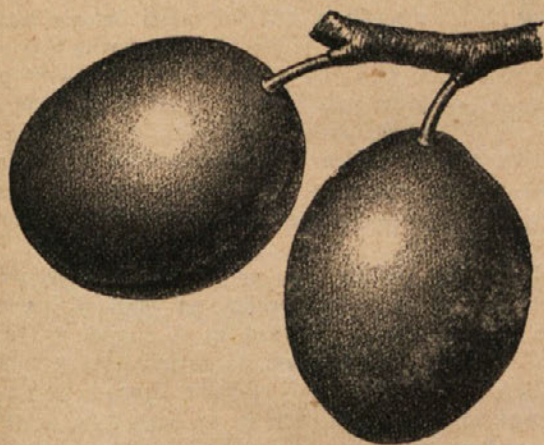
List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 4.

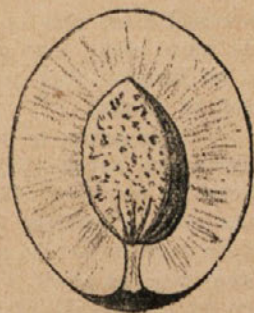
V Ljubljani, 29. februvarija 1892. Letnik V.

Izvrstna češpljeva vrsta.

Med najboljšimi češpljevimi vrstami je Wangenheimova zgodnja češplja, katero kaže podoba 10. in v prerezu podoba 11. Ta lepa in dobra srednje zgodnja češplja gre rada od koščice in je posebno priporočena za domačo porabo. Ona je jako dobra za kuho in za sušilo in se dolgo drži, če je shranjena

Podoba 10.

Podoba 11.

v zračnem podstrešji. Drevo je zelo podobno navadni češplji, vendar je manjše ter zelo trpežno in rodovitno. Wangenheimova češplja je zlasti za mrzle kraje zelo priporočena in je sploh ena najboljših zgodnjih vrst. Kdor ima primeren prostor, naj le napravi poskušnjo s to vrsto, katero je dobiti pri W. Klenertu v Gradci.

Vzgoja brokola ali špargljevega zelja.

Brokol je ena najboljših in najfinejših zelenjadnih, ratlin pa pri nas razen na Primorskem in v kranjskem delu Vipavske doline prav malo poznau, če tudi uspeva po mrzlih krajih in sicer navadno bolje nego kartijola. Od brokola se ne zauživa samo evetje, ampak tudi nežno steblovje, ki se prireja kakor špargelj, od tod

tudi ime špargljevo zelje. Okus je zelo podoben karfijoli. Brokol ima to veliko prednost, da je gođen, kadar je še malo druge zelenjadi, t. j. meseca aprila in maja.

Brokol se loči od karfijole s svojimi večimi grmi in listi, ki so valovito zakrivljeni ter drugače barvani. Brokola je več vrst, in sicer rdeči, vijoličasti, beli, zeleni ali rumeni. Najboljše vrste so: Veliki pritlični Mammouth, beli in vijoličasti zgodnji francoski brokol. Te vrste naredo bolj gotovo cvetje, druge pa poganjajo

Podoba 12.

je brokol konci zime in o pričetku pomladi užiten. Vijolični pritlični brokol ima uže jeseni cvetje, zato ga moraš pozneje sejati, na pr. meseca julija, ako hočeš, da bo kasnejši. Tudi bolj zgodaj ga moraš sejati nego karfijolo, ako hočeš zgodaj imeti to zelenjad.

Glede zemlje in lege ni brokol kaj izbirčen, zato ga je posebno priporočati. Seveda mu najbolj prija dobra zemlja, in sicer ilovnata, na novo prekopana. Brokol ne potrebuje toliko vode, kolikor karfijola, ravnati pa je ž njim na gredi tako kakor s karfijolo. Za kuho se brokol tako pripravi, da se drži cveta še kakih 15 cm dolgo steblo (glej podobo 12.), ker se steblo omaji in kakor špargelj pripravi. Seme imajo na prodaj v vsaki trgovini s semenom, ker se pa jako rado prevrže, zato ga je najboljše vsako leto svežega kupiti.

Saditev visokodebelnega drevja.

Ako dobiš iz drevesnice živo in zdravo drevo in je zemlja količkaj sposobna za dotično drevesno pleme, vzrok si le sam, ako ti drevo ne raste. Nepravilno ravnanje umori drevo, ti pa kriviš tistega, ki ti je drevo prodal. Iz drevesnice c. kr. kmetijske družbe damo letos do 12.000 lepih dreves; prepričani smo da, bodo vsa prav lepo rasla, ako bodo sadjarji prav ravnali ž njimi. Najvažnejše delo je pravilna saditev, zato pa o tej reči ni nikoli dovolj pouka, in iz tega vzroka v nastopnih vrstah iz nova obravnavamo saditev drevja, in sicer visokodebelnega.

Ako drevje sadiš jeseni, izkoplji jame nekaj tednov poprej, če pa sadiš pomladi, naredi jih uže prejšnjo jesen.

Jame naj imajo v dobri, debeli zemlji po 1 m premera in po 60 cm globokosti, v slabejši zemlji pa po 2 do 2¹/₈ m premera in po 1 m globokosti.

Ako zemlja prija dotičnemu sadnemu plemenu, je prav, drugače jo pa pomešaj z dobro zemljo in s kompostom (mešancem).

Kadar pričnesh saditi, zrahljaj dno jami in prični jo tako zasipati, da pride najboljša zemlja okoli korenin in tje, koder se bodo korenine pozneje razširjale.

Srčne in vse debele stranske korenine nekoliko skrajšaj; rez naj bo gladka in navpična na drevesno os. Od drobnih koreninic odstrani samo raztrgane in zamotane.

Sadi toliko globoko, da drevo, kadar se zemlja poleže, tako globoko tiči v zemlji, kakor je raslo v drevesnici. Če vsadiš drevo globokeje, gotovo peša, ostane nerodno ali se celo posuši. Med korenine in pod nje deni z roko dobre zemlje, sploh pri sajenji ne hrani rok in kolen, ako hočeš dobro zvršiti delo. Korenine razprostri tako, da dobe naravno lego. Iz ostale zemlje naredi okoli drevesa 1 do 1 $\frac{1}{2}$ m širok kolobar.

Če sadiš drevo v gorko in rahlo zemljo, prilij mu precej, kadar si je vsadil, prav močno z vodo.

Predno jamo napolniš in drevo vsadiš, zabij v dno jame kol, h kateremu priveži drevo najprvo prav rahlo in šele potem prav trdno, kadar se je zemlja in ž njo drevo posedlo. Ako drevo precej trdno povežesh, posede se zemlja, drevo pa obvisi na kolu ter se posuši. Kol bodi toliko dolg, da sega do krone, in postavljen na južno (solnčno) stran drevesa.

Kol bodi brez lubadi, ker ona je ugodno zavetje raznim mrčesom. Drevo priveži h kolu na pr. z vrbovo trto, med vez in drevo pa deni mahu.

Pridevki pri imenih vrtnih cvetic.

(Dalje.)

V. List je po ploski:

revolutus (privit), na pr. *pittosporum revolutum*,
 involvens (zavit), na pr. *canna involventiaefolia*,
 reclinatus (privit), na pr. *solanum reclinatum*,
 rugosus (gubast), na pr. *eupatorium rugosum*,
 crispus (kodrast), na pr. *mentha crispa*,
 sulcatus (brazdat), na pr. *begonia sulcata*,
 gibbosus (grbast), na pr. *pelargonium gibbosum*,
 sinuatus (šobast), na pr. *statice sinuata*.

List je po ploski nadalje:

laevis (gladek), na pr. *heliopsis laevis*,
 glaber (nekosmat), na pr. *glycyrrhiza glabra*,
 nitidus (svetel), na pr. *erica nitida*,
 asper (srhkast), na pr. *smilax aspera*,
 tomentosus (klobučinast), na pr. *cerastium tomentosum*,
 pilosus (lasnat), na pr. *lupinus pilosus*,
 hispidus (kratkolas), na pr. *silene hispida*,
 crinitus (dolgolas), na pr. *gentiana crinita*,
 hirsutus (gostolas), na pr. *epilobium hirsutum*,
 hirtus (čvrstolas), na pr. *viola hirta*,
 lanatus (volnat), na pr. *gnaphalium lanatum*,
 dasyphyllus (volnast), na pr. *sedum dasyphyllum*,
 lanuginosus (kratkovolnat), na pr. *clematis lanuginosa*,
 pubescens (mekkovolnat), na pr. *lupinus pubescens*,

villosus (kocast), na pr. hieracium villosum,
 barbatus (bradat), na pr. mesembrianthemum barbatum,
 setosus (ščetinast), na pr. asperula azurea setosa,
 strigulosus (maloščetinast), na pr. cuphea strigulosa,
 farinosus (močnat), na pr. primula farinosa,
 glutinosus (sprijemljiv), na pr. primula glutinosa,
 urens (žgoč), na pr. urtica urcees.

VI. Po razdelitvi in sestavi je list:

lobatus (krpast), na pr. clematis lobata,
 bilobus (dvokrpast), na pr. ginkgo biloba,
 trilobus (trokrpast), na pr. hepatica triloba,
 quinquelobus (peterokrpast), na pr. pelargonium quinquelobum,
 fissus (razdeljen), na pr. alchemilla fissus,
 trifidus (trojnorazdeljen), na pr. malope trifida,
 quadrifidus (četvernorazdeljen), na pr. silene quadrifida,
 septemfidus (sedmernorazdeljen), na pr. gentiana septemfida,
 multifidus (mnogorazdeljen), na pr. anemone multifida,
 bipinnatifidus (dvopernorazdeljen), na pr. reseda bipinnatifida,
 bipartitus (dvojnorazdeljen), na pr. linaria bipartita,
 pinnatus (pernat), na pr. schizanthus pinnatus,
 semipinnatus (polupernat), na pr. pteris semipinnata,
 bipinnatus (dvopernat), na pr. glycyrrhiza bipinnata,
 digitatus (prstnat), na pr. spiraea digitata,
 palmatus (dlanast), na pr. spiraea palmata,
 pedatus (podplatast), na pr. spiraea pedata.

(Dalje prihodnjič.)

Vrtnarske raznoterosti.

Mah na trati po lepotičnih vrtovih dokazuje, da trata ni skrbno obdelana. Ako skrbiš za gosto in čvrsto ledino, mah ne more uspevati. Iz tega vzroka se mora trati gnojiti po vsaki košnji, in sicer brez ozira na vreme, najboljše z umetnimi gnojili, na pr. z roženo ali koščeno moko. Po zimi se najboljše gnoji z gnojnico ali po vrhu natresenim gnojem. Pomladi je kaj dobro potresti s kompostom ter v novič nekoliko travnega semena podsejati.

Kako pregnati polže z vrtov. Kako nadležne so te živali posebno vrtnarjem, znano je obče, ker kaj strastno ljubijo mlade zelenjadne rastlinice, in koder jih je mnogo, trudi se vrtnar zastonj s pridelovanjem salate, katera jim je menda posebno všeč. Razni nasveti se slišijo za preganjanje teh nadležnežev. Nekateri priporočajo nagnati v take vrte rac in kokoši; res je, da jih one prav mnogo pospravijo v svoj želodec, delajo pa drugo škodo po vrtu, ker segajo tudi prav rade po zelenjadi in marsikaj razbrskajo. Prav dobro sredstvo je ugašeno apno. Dejati ga je v skledo in mu toliko vode priliti, da razpade v štopo; z njo se napolni navaden pihalen meh, kakeršen rabi za žveplanje trt. Zjutraj, ko je navadno polno polžev po vrhu, privabiti jih je posebno lahko, če namečemo po vrtni zemlji repnih narezkov ali salatnega perja in potem s pihalnim mehom apneni prah spihamo po tleh. Ker je apneni prah zelo razjedljiv, uničen je slehern polž, katerega ta prah zadene. In res, v malo urah najti je na stotine mrtvih.